

İçindekiler

Sunuş.....	7
Batıl İtikatlara Harp İlanı (İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb).....	11
Mukaddime	13
Sahte Softalığa ve Dervişliğe Harp İlanı.....	21
Softalık ve Dervişlik Meselesi.....	31
Rüya.....	39
Celal Nuri Beyefendi'nin Cevabı.....	53
Kadınlar ve İlk Mektep Muallimleri	55
Dinsizler (Küçük Hikâye)	61
Akvemü's-Siyer.....	71
Katî Darbe.....	83
İttihâd-ı İslâm.....	95
Kadın ve Tesettür Meselesi.....	101
Fikrî Muzafferiyetler	109
Dizin.....	111

Sunuş

Kılıczade Hakkı Bey (1872-1960), bugünkü Sırbistan'ın güneyindeki Niş'te doğdu. Ailesinin göç ettiği Manastır'da ibtidâî, askerî rüşdî ve idâdî tahsilini tamamladıktan sonra, 1890'da Mühendishâne-i Berrî-i Hümâyûn'a girdi. Buradan 1894'te topçu üsteğmen rütbesiyle mezun oldu ve ülkenin çeşitli şehirlerinde yerleşik kolordularda görev yaptı. 1911'de Mustafa Kemal'in Erkân-ı Harbiyye seyahatine katıldı.

Askerî görevlerini sürdürürken, Eylül 1904-Aralık 1932 yılları arasında yayımlanan ve Türk Düşünce Tarihi'nde önemli bir rol oynayan *İctihâd* dergisinde Abdullah Cevdet Bey (1869-1932) ve Celâl Nuri (İleri, 1881-1938) ile birlikte, dinî ve özellikle de siyasî konularda çok etkili yazılar yayımladı. Bu yazılarından bir kısmını 1913 yılında *İtikâdât-ı Bâtılâya İlân-ı Harb* adlı eserinde topladı. Eser, özellikle de softa ve derviş kesiminde büyük bir infial yarattı; dini tezyif ettiği ve din inkılâbı yapmaya çalıştığı gerekçesiyle mahkemeye verildiyse de, bir sonuç elde edilemedi; ancak çeşitli çevrelerden gelen baskılar nedeniyle 15 Ocak 1914'te emekliye sevk edildi. Kılıczade Hakkı Bey, 1914'te bu kitabın ikinci baskısını yaptı; fakat bu sefer de hükümet değişikliği istemekle itham edildi ve Abdullah Cevdet'le birlikte tutuklanarak yargılandı; bir ay sonra Dîvân-ı Harb-i Örfî'nin kararıyla beraat etti.¹

Millî Mücadele yıllarında Mustafa Kemal'in isteği üzerine muhtelif faaliyetlerde bulunan Kılıczade Hakkı Bey, 11

1 Bu çalışmada, eserin birinci baskısı yalınlaştırılmıştır; iki baskı arasında fark vardır.

Ocak 1924'te *Hür Fikir* gazetesini kurdu ve inkılâbın felsefesine aykırı hareketleri eleştirmeye başladı. Daha sonra siyasete atıldı ve 1 Kasım 1927-26 Mart 1931 yılları arasındaki Üçüncü Dönem'de Kocaeli, sonraki dört dönemde de Muş milletvekili olarak TBMM'ne girdi. On dokuz yıl süren parlamento hayatı boyunca, esasen laikliğin anlaşılması ve yerleşmesi için mücadele etti. 14 Nisan 1960'da vefat etti.²

Kitapları:

İtikâdât-ı Bâtılaya İlân-ı Harb (1913)

Akvemü's-Siyer Münasebetiyle Yusuf Suad Efendi'ye Tahsisen Softa Efendilere Tamîmen Son Cevab (1915)

Peygamberler Dedesi İbrahim (1926)

Makaleleri:

Kılıçzade Hakkı Bey'in muhtelif gazete ve dergilerde yayımlanmış çok sayıda makalesi vardır. *İctihad*, *Serbest Fikir*, *Hürriyet-i Fikriyye* dergilerinde basılan yazılarından bazıları şunlardır:

“Neden Mağlup Olduk?” (1913); “Müslümanlık ve Hristiyanlık (1913); “Kafessiz Ev-Masal” (1913); “Zenbilli Ali Efendi Meselesi-Doktor Abdullah Cevdet Bey'e” (1913); “Mesâ'il-i Milliyye ve İktisâdiyye: Darbe-i Necât” (1914); “İman” (1914); “Tamamen Hal Olunmadıkça Bitmeyen Bir Mesele” (1914); “Ta'addüd-i Nikâh, Ta'addüd-i Zevcât” (1914); “Masal: Yunus Hoca'nın Kavgalarından” (1914); “Mesâ'il-i Milliyye: Türkler ve Rumlar” (1914); “*Hatemü'l-Enbiyâ* ve Celal Nuri Bey” (1914); “İzmir İktisat Kongresinde Harfler Meselesi” (1923); “Harflerimiz ve İmlamız” (1923); “Adaletsizliğe Karşı Mücadele” (1923); “Kılıçzade Hakkı Bey ve İki Mektubu” (1923).

2 Celal Pekdoğan, “Kılıçzâde Hakkı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt 25, Ankara 2022, s. 414-416.

Kılıçzade Hakkı Bey, burada yalınlaştılmış metnini takdim ettiğimiz *İtikâdât-ı Batılaya İlân-ı Harb* (Batıl İtikatlara Harp İlanı) adlı kitabında, Mukaddime (Giriş) hâriç, birbiriyle irtibatlı toplam dokuz makaleye yer vermiştir:

Sahte Softalığa ve Dervişliğe Harp İlanı

Softalık ve Dervişlik Meselesi

Rüya

Kadınlar ve İlk Mektep Muallimleri

Dinsizler (Küçük Hikâye)

Akvemü's-Siyer

Katî Darbe

İttihâd-ı İslâm

Kadın ve Tesettür Meselesi

Kitabın sonuna alınan “Fikrî Muzafferiyetler” başlıklı yazı ise, arkadaşı Celal Nuri Bey tarafından tebrik ve takriz makamında yazılmış bir yazıdır.

Kılıçzade Hakkı Bey’in makalelerinden üçüncüsü olan “Rüya”, daha önce *İctihad* dergisinin 55. ve 57. sayılarında “Pek Uyanık Bir Uyku” başlığı altında yayımlanan ve Osmanlı Düşünce Dünyası’nda büyük sarsıntı yaratan ütopik bir denemedir ve Yeni Osmanlılar’dan Ziya Paşa ile Namık Kemal’in siyasi Rüyalarının bir uzantısı olarak görülebilir.³

Kitapta yer alan fikirlerin bir özeti olarak değerlendirilebilecek Mukaddime’de, Kılıçzade Hakkı Bey, İslâm Âlemi’nin ve bu arada “Hilafet”in taşıyıcısı olan Osmanlı Hanedanlığı’nın gerilemesi ve sonunda çökmesinin en önemli sebebini, asırlar

3 Bu eserlerin günümüz Türkçesine aktarılmış biçimleri için bkz., Ziya Paşa-Namık Kemal, *Rüya*, Hazırlayan: Remzi Demir, Can Yayınları, İstanbul 2022.

öncesinden gelen “softalık ve dervişlik zihniyeti” olduğunu savlamış ve bu savını kanıtlamak için, bazı misallere temas etmiştir. İnancını şu sözlerle bildirmiştir:

“Bizim itikatlarımızın hülasası şudur: Allah vardır ve bir-
dir. Bütün kuvvetlere ve iradelere sahip ve mâlik odur. Koy-
duğu değişmez kanunlar ile cisimleri ve ruhları ezelden
ebede, maddî ve manevî, zâhiri ve bâtınî idare etmektedir.
İnsanlara verdiği akıl ile -ki O’nun nazarında ondan daha
yüce bir mahlûk yoktur- onlara büyük işler yapmak iktida-
rını ihsan etmiş ve onları serbest bırakmıştır. İnsanları ir-
şad için yine kendi içlerinden peygamberler, dâhiler yarat-
mıştır. Bu büyük insanlar diğer kardeşlerine doğru yollar
göstermişlerdir. Allah’ın sünnetleri, kanunlarıdır; bunlar
da ilimler ve fenler tarafından hal ve tefsir edilebilmiştir.”

Hal böyle olunca, Kılıçzade Hakkı Bey’i, bazı çevreler ta-
rafından sık sık dile getirildiği üzere, materyalizm ve ateizm
ile suçlayarak kötülemeye ve Türk Düşüncesi’ndeki yerini ka-
rartmaya hacet yoktur; en doğru yol, hiç şüphe yoktur ki bu-
gün de hükmünü sürmekte olan bu eleştirileri soğukkanlılıkla
karşılama ve en az onunki kadar nesnel bir tavırla yanıtla-
maya çalışmaktır.

Mukaddime

İslam hükümetleri, teşekkül ettikleri günden itibaren yıkılmaya mahkum oluyorlardı. Birçok sebep arasında batıl itikatların mühim bir rol oynadıkları inkâr edilemez. Bu hurafelerin ve masalların dinî hakikatleri unutturacak, gölgede bırakacak derecede araya nasıl girdiği ve ne şekilde etkide bulunduğu inceleyenlerce pek tabi malumdur. Bunların yayınlanması ve yayılması iki bilgi heyeti tarafından icra ediliyordu. Birinci heyet ki müfsit ve münafık âlimler idi; ne yaptıklarını bilerek, hesap ederek yapıyorlardı. Bunların mevcutları az idi, fakat harekâtın yöneticisi idiler. İkinci heyet ki sırf cahil âlimlerden ibaret idi -ben bunlara sadece softa namını veriyorum- ve adetleri pek çok idi. Bunların çokluk derecesi hakkında bir fikir hâsıl etmek için günümüzdeki torunlarının başlarındaki sarıkları görmek kâfidir ve işte asırlardan beri İslam Âlemi'ni ebedî bir cehalet içinde yaşatmaya asıl sebep olan kuvvet bu kuvvettir.

Bunlardan başka bir üçüncü sınıf daha vardı ki bunlar da hakikî âlimlerdir; mevcutları o kadar azdır ki seslerini bile çıkartamamışlardır veyahut yararlı işler görmek için ellerine pek az fırsat geçmiştir. Patronalara, Kabakçılara, Ebû Selemelere, Volkancılara, Hamdi Çavuşlara, hülâsa memleketi yaşatmak isteyen ne kadar serseri ve halkın sırtından geçinmek isteyen ne kadar resmi haydutlar var ise hepsine kuvvet veren, hepsini ifsâd eden birinci heyet olduğu gibi, halk arasında bütün bu harekâtı meşru göstermek için melunca telkinler yapan ikinci heyettir.

Birinci heyet dokur; ikinci heyet satar.

Birinci heyet düşünür, ikinci heyet söyler ve nihayet avam vurur ve öldürür.

Bu kara kuvvet fitneciliğini, şiddetini en ziyâde Osmanlı İmparatorluğu dâhilinde göstermiş ve zavallı İmparatorluk sonunda bulunduğu şu felakete yakalanmıştır.

Hanedanlığın cahil ve soysuz kalmasına sebep softalardır.

Müslüman ahalinin manasız ve münasebetsiz bir taassup heykeli kesilmesine sebep softalardır.

Bize başlarda pek ziyâde sadakat göstermiş olan Hristiyan Osmanlı tebaasını gücendirerek ve tahkîr ederek ve ettirerek onları aleyhimize sevke ve onların hakkımızda düşmanlıklarını ve nefretlerini çekmeye sebep olan yine softalardır.

Bunu tarih açıkça ve delilleri ve burhanlarıyla meydana koymakta olduğu için misal getirmek fazladır ve lüzumsuzdur. Softalar, yani softalığın karanlık fikirleri ve itikatlarıdır ki halkı gelişmekten menetmiştir. Bu, muhakkaktır ve itiraz kabul edemez.

Bunların iddialarınca, dünyanın hiçbir ehemmiyeti yoktur. Nerede ise kıyamet kopmak üzeredir. Bu nedenle uzun uzadıya çalışmaya da gerek yoktur. Fazla para kazanmak haramdır; zira Peygamberimiz fakir idi. *Kur'an*'dan başka ilimler fazladır; çünkü Peygamberimiz ümmî idi. Yaş ve kuru her şey *Kur'an*'da vardır; o yüzden araştırma yapmak abestir. Hele başka taraflarda aramak haramdır. Halbuki ilim ve hikmeti Çin'de bile olsa aramakla görevliyiz.

Süslü, temiz ve yeni esvap giymek günahtır; çünkü Peygamberimiz bin yamadan hırka giyerdi. Temiz bir masa üzerinde bu işe mahsus aletler ile yemek yemek haramdır; çünkü fetvası lazımdır. *Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye* (Genel Kurmay) asker için maksada uygun yeni bir serpuş kabul etmeyi düşünüyor; yobazların homurdanmasından çekinmektedir. Bir Müslüman âlimi çeyrek asırlık bir araştırma mahsulü olarak

bir fikir hasıl ediyor; o fikrini neşredemez, softalığın aforozundan titremektedir.

Softalık kadınlığın gelişmesine düşmandır. Kadınlar okuyup yazamaz; kadınlar serbest olamaz; kadınların namaz için lâzım gelen sûreleri bellemesi kâfidir. Kadın, softanın yalnız hayvanlığını teskine memurdur. Bu yüzden ineği nasıl evdeki ahırda bağlı ise, kadını da evin içinde öylece bağlı olmalıdır.

Beşerî cemiyetin en mühim uzvunun, millet binasının temel taşının, insanlığın ilk eğitmeninin kadın olduğunu softa asla düşünemez. Bu nedenle kadınlar için gelişme denilen şey onun nazarında bidattir, haramdır!

Softalık, avamı cehennemle o kadar korkutmuştur ki bîçare kımıldayamaz. Softanın fikrine muhalif bir iş yapıldı mı, cahil şehirli veya köylünün yeri Cehennem'in dibidir; gayya kuyusudur. Bedbaht avamı bu korku, bu evham içinden çıkarıp da hakikati göstermek ve onu diğer insanlar gibi çalışmaya sevk etmek için imkân kalmamış gibidir veyahut pek büyük bir çabaya gereksinim vardır.

İşte âcizleri, benden önce gelmiş olan birkaç fedakâr ve güzide arkadaşı izleyerek, bu büyük iş için çalışıyoruz. Uğraşlarımızda devam olunmak tabiidir. Bu cilt o kitapçıkların öncüsüdür. Emelimizde muvaffak olacağımıza eminiz, çünkü azmimiz katidir.

Muhaliflerimizin sövgü ve yergisi, tehdit ve tahkiri hülâsa yapılması muhtemel olan fenalıkların hiçbirini bizi fikrimizden, mücadelemizden döndürmeyecektir.

Ölüm belki lisanımızı keser. Fakat biz icap eden tohumları saçtık. Bu softalık efkârının can çekişmesidir. Mahsulün idrâk olunacağı gün ki, pek yakındır. Batıl itikatların ölümü olacaktır. O günleri görecekler, cidden bahtiyardırlar ve bizi hayır ile yâd etmelerini temenni ederiz.